

F. Celâlettin kendini bir şey zanneden insanoğlunun çarğını çürüğünü, çolpasını kolposunu pazar edip önümüze sürüyor. "Seyreyle gözüm, ibret al" der gibi. Üstelik dizinizin dibinde tatlı lezzetli konuşan bir yâren gibi.

Seyreyle gözüm, ibret al

● TURAN KARATAS

Matbuat ve edebiyat âleminde bilinen imzasıyla F. Celâlettin (Fahri Celâl Göktulga; 1895-1975), kayıp hikâyecilerimizden biriydi. Onun adıyla ilk defa Tahir Alangu'nun *Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman* antolojisinde (2. bs. 1968) karşılaşmıştım. İlk cilt F. Celâlettin ile başlıyordu. Yazarın üç kitabından üç hikâye seçmişti Alangu. "Eldebir Mustafendi" unutulacak gibi değildi. Benim de şöyle böyle aşına olduğum, artık nesli tükenen, "oduna gidenin balta-sı suya gidenin sakası" olan bir insanın öyküsüydü. Diğer iki hikâyeden bir şey kalmamış hafızamda.

Bu karşılaşmadan sonra F. Celâlettin'den bir şey okumadım. Kitaplarıyla, yazdıklarıyla karşılaşmadım. Şimdi "bütün hikâyeleri" *Kedinin Kerameti* adlı bir kitapla önüme gelince, ne zamandır kaybettiğim ve fakat unuttuğum bir yitiğimi bulmuş gibi sevindim. Ahmet Cüneyt İssî'nin yayına hazırladığı kitapta, yazarın sağlığında çıkan altı kitabındaki (*Talâk-ı Selâse*, *Kına Gecesi*, *Eldebir Mustafendi*, *Avur Zavur Kabvesi*, *Rüzgâr*, *Çanakkale'deki Keloğlan*) hikâyeler ile kitaplaşmamış yirmi üç hikâyesi bir araya getirilmiş. Nedense, önce

kitabın kapağındaki yazara ait fotoğrafa baktım uzun uzun. Nasıl kederli bir yüz. Alında koyu derin çizgiler. Hayatın bütün acılarını içmiş gibi. Gözler, ömrünün her anından bir izi taşımaktan yorgun ve kederli bakıyor. Artık yaşamaktan fazla bir ümidi kalmayan fersiz bakışlar.

Elliden fazla hikâyesini okudum F. Celâlettin'in iki gün boyunca. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu kadarını beklemiyordum. Usta bir hikâyeciyi karşılaşmıştım. Tam aradığım gibi; bunalımsız, takıntısız, önyargısız, ne anlattığını bilen, insanı tanıyan, samimi bir yazar, şeker şerbet bir üslup. Biraz Ahmet Rasim, bir parça Hüseyin Rahmi yolunda bir anlatıcı. İnsanın her cinsini anlatmış Fahri Celâl. Ama hikâyelerdeki kişilerin çoğu, biraz kıyıda köşede kalmış olanlar. "Eski devir insanları" da var. Zaten hikâyelerin bir kısmından bir eski zaman havası duyuluyor. Hayatın kıyasına sürüklenen, gözden irak bu küçük insanların bir kısmı öyle iyi ki; çalışkan, mütevekkil, sabırlı, kanaatkâr, pırl pırl... İyiler iyice iyi, kötülerin ise "Allah müstahakını versin." Bu kadar. Fazlasını söylemeye dili varmıyor. "Düşmanlık, dargınlık, lakırdı yetiştirmek" sanatı değil. Ama kendini, haddini, yerini yurdunu bilmezleri gülünç vaziyetlere düşürmekte mahir. Kadınları anlatışında yer yer bir horbakış sezdim. Sanki bu taifeden çekmiş, yalın gibi. Derdi "meynensiz" ve "densiz" kadınlarla. Bunların en ilginç "İlaç" taki eli bıçaklı kadın! Ama durun, "Şimdi Beybam Var" öyküsünü okuyunca, bir kadın güzelliği, kısacık bir yazıyla ancak bu kadar lâtif anlatılabilir, diyorsunuz.

BABAYA BİR KEZ SARILMAK

Kişilerini gerçekçi bir bakışla adamakıllı belirgin hatlarla gözümüzün önüne koyuyor. Dişçi Eldebir Mustafendi öyle özgün çizgileriyle tasvir ve tavsif edilir ki, bir tanıdık hâline gelir ve kişilik özellikleriyle zihinde yer eder: "Evet, arkasındaki hâki renk asker bozması sivil düğmeli elbisesi, çekme potinleri, simsiyah yeniceri biyığı, on beş günlük sabunlanmış gibi bembeyaz trasiyla bütün ehl-i ırz evlerin, sofaları musluklu yalıların baş mutemedi idi. Gecenin her saatinde gelene hayır demez, çağrıldığı dik yokuşlu, azgın denizli yerlere koşa koşa giderdi. Verilmese de olurdu. Öyle fatura yollamak, haber göndermek, surat etmek, darılmak, selam vermeme, lakırdı dokundurmak, bir daha gitmemek elinden bile gelmezdi." (s.164) F. Celâlettin'in dil tutumu sohbet yakın. Anlatımında yer yer öyle bir samimiyet peyda oluyor ki, şen şakrak yahut muzip bir adam sizinle yârenlik ediyor gibi. Birçok hikâyenin nihayetinde ya da bir yerinde ince bir tebessüm bulaşıyor dudakınıza. Bir de içinizde küllenmiş sızılara dokunuyor arada bir. Hâlâ ne çok kişioglunun içinde bir ukdedir, "dünyada bir defa babasına sarılıp, yüzünü gözünü süre süre öpebilmek."

Bu yazı vesilesiyle Tahir Alangu'nun F. Celâlettin'in hikâyeciliği hakkındaki görüşlerini yeniden okudum. Alangu, F. Celâlettin'in "heyecan verici olaylarla yüklü" hikâyelerindeki "gözlem gücü"nü, "anlatış kudreti"ni beğenmiş. Lâkin 1950'lerde başlayan yeni gerçekçi hikâye anlayışına karşı olduğu, eski yolda yazılan hikâyecilikte ısrar ettiği, Cumhuriyet'ten sonraki demokratik gelişmelere burun kıvrıldığı için eleştiriyor. İlk kitabından sonra kendini yenileyemediğine, hep aynı yolda hikâyeye devam ettiğine parmak basıyor. Yine de F. Celâlettin'i "eski hikâyecilik yolunun bir temsilcisi, daha doğrusu eskiyi günümüze bağlayan köprülerden biri" hükmüyle düşüncelerini sonlandırmış. Bir yazarın hep aynı yolda yazmasına olumsuz bakılamaz, eğer özgün eserler ortaya koymuşsa. Fahri Celâl, kuşkusuz özgün üslup sahibi bir yazar. 1920'li, 30'lu yılların iyi hikâyelerine imza atmış. Kendisinden sonraki neslin hikâyesini beğenmiyor, onlara ayak uydurmuyor diye değersizleştirilemez. Hele, sözüm ona toplumsal yeniliklere burun kıvrmasına olumsuz bakmak, edebiyat eleştirisinin bahis mevzu olamaz. Kaldı ki, Fahri Celâl'in hikâyelerinde inceden alaya alınan, hafifsenen nezuher görüntüler, milletimizin bünyesinden zuhur eden yenilikler değil, taklit, özentî yaşama biçimleridir.

GÜNGÖRMÜŞ BİR ÇELEBİ EDASI

F. Celâlettin'in okuduğum hikâyelerinde, insanın hasletlerini, ama daha ziyade eksikliklerini, acziyetini, hinliğini, vefasızlığını, kurnazlığını, hoppalığını, pervasızlığını; hangi devirde yaşıyor olursa olsun aynı soyun devamı olduğunu; konakta, apartmanda, kulübede nerede ömür sürerse sürsün her başın bir derdi bulunduğunu; acelesiz, tadını çıkara çıkara, güngörmüş bir çelebi edasıyla anlatıyor. Yani diyeceğim, kendini bir şey zanneden insanoğlunun çarğını çürüğünü, çolpasını kolposunu pazar edip önümüze sürüyor. "Seyreyle gözüm, ibret al" der gibi. Üstelik dizinizin dibinde tatlı lezzetli konuşan bir yâren gibi.

